

УДК: 763(091)

ЕВОЛЮЦІЯ МЕТОДІВ ПЛОСКОГО ДРУКУ В ІСТОРІЇ ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

М. М. Пляцко, І. В. Огірко

*Українська академія друкарства**вул. Під Голоском, 19, Львів, Львівська область, 79061, Україна*

Стаття досліджує еволюцію методів плоского друку в контексті розвитку графічного мистецтва. Починаючи з ранньої літографії в XIX столітті, що відкрила нові можливості для художників, і закінчуючи сучасним цифровим впливом, автори аналізують, як техніки друку трансформувалися від традиційних методів до інтеграції з цифровими технологіями. Особлива увага приділяється ключовим етапам розвитку, таким як поява кольорової літографії, впровадження офсетного друку, а також експерименти художників XX століття. Окремо розглядаються сучасні тенденції, де традиційні методи поєднуються з цифровими інструментами для створення нових типів художніх проєктів. Стаття також підкреслює важливість літографії в артбуках і авторських проєктах, що демонструють перехід від класичних технік до сучасних підходів у графічному мистецтві.

Ключові слова: *літографія, офсетний друк, плоский друк, графічне мистецтво, цифрові технології, артбуки, художні проєкти, модернізм, експерименти, комерційний друк.*

Постановка проблеми. Еволюція методів плоского друку є важливою темою в історії графічного мистецтва, оскільки вона дозволяє простежити не лише технологічні, але й художні зміни, які відбувалися в цій галузі. Протягом понад двох століть методи друку, зокрема літографія та офсет, зазнали значних змін, які відобразили не лише досягнення технологій, а й естетичні пошуки митців. Актуальність цієї теми обумовлена необхідністю вивчення впливу таких змін на сучасні методи графічного дизайну та їх використання в рекламних матеріалах, мистецьких творах, а також у цифрових технологіях. Історія плоского друку є важливою частиною вивчення розвитку графічного мистецтва, оскільки дає змогу зрозуміти, як технологічні інновації впливають на творче самовираження і трансформацію візуальних комунікацій. Постановка проблеми полягає у вивченні впливу еволюції технологій на збереження і зміну художніх стилів, що використовувалися в друкованих виданнях і афішах, та на розширення можливостей сучасних художників і дизайнерів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення еволюції методів плоского друку є частиною досліджень розвитку як поліграфії в цілому так і розгляд окремих питань впливу цієї еволюції на мистецтво. Дослідження зв'язку між

художніми стилями та технічними можливостями різних етапів друкарства є частотою дискусією в професійних осередках. Значний внесок у розуміння розвитку літографії становить книга *Tamarind Techniques for Fine Art Lithography* - перше видання котрої описує детально усі виробничі процеси та спрощене перевидання *The Tamarind Book of Lithography: Art and Techniques* - посібник з технік плоского друку, в книзі представлені й нотатки які аналізують роль нових друкарських технік у формуванні новітніх художніх стилів, таких як модернізм та постмодернізм. Усі ці дослідження дозволяють зробити висновок, що розвиток плоского друку тісно пов'язаний з еволюцією графічного мистецтва в цілому.

Попри дослідження, що висвітлюють розвиток методів плоского друку, виявляється деяка недостатність досліджень, присвячених інтеграції традиційних методів з цифровими технологіями, що особливо актуально в сучасному мистецтві. Іншими дискусійними питаннями є роль технологічних змін у формуванні нових естетичних та художніх стилів у графічному мистецтві XX-XXI століть. Відсутність узагальнення цих поглядів вимагає подальших досліджень та їх інтеграції для кращого розуміння процесів сучасного друкарства.

Мета статті. Метою цієї статті є дослідження еволюції методів плоского друку та їх вплив на розвиток графічного мистецтва, зокрема літографії та офсетного друку, і розкриття зв'язку цих змін із сучасними тенденціями в цифрових технологіях. Стаття ставить завдання поглибити знання про те, як розвиток друкарських технологій змінив художні підходи та сприяв новим виразним засобам у графічному мистецтві. Окрім того, мета статті полягає у виявленні нових тенденцій і можливостей для поєднання традиційних технік із цифровими інструментами, що дозволяють художникам та дизайнерам створювати інноваційні проєкти. Це дослідження поглиблює вже відомі підходи до аналізу розвитку графічного мистецтва, пропонуючи нові ідеї і підходи до вивчення цифрових і традиційних технік у графіці. Еволюція методів плоского друку в історії графічного мистецтва – це складний процес, який охоплює кілька століть і включає розробку нових технологій, вдосконалення художніх технік та впровадження інновацій. Нижче розглянуто ключові етапи розвитку:

Витоки плоского друку: літографія. Літографія була винайдена у 1796 році Алоїсом Зенефельдером, німецьким драматургом, який шукав дешевий спосіб друку своїх п'єс. Основна ідея методу полягала у використанні властивостей олії та води, що відштовхують одна одну. Літографія швидко набула популярності завдяки своїй універсальності та здатності точно передавати деталі.

У Європі, парадоксально, літографія занепала саме тоді, коли ринок мистецтва почав зростати. Художники Паризької школи, чиї роботи продавалися за високими цінами, отримали вигідний вторинний ринок для своїх графічних творів серед покупців, які не могли дозволити собі їхні картини. Щоб зекономити час відомих митців, виникла прихована практика: ескізи, гуаші та навіть полотна передавалися майстрам-друкарям, які «перекладали» їх на камінь, фактично створюючи зображення замість самих художників, а також друкували їх. Згодом цей процес перейшов від створення «інтерпретацій» вручну до фотолітографічного відтворення за

допомогою машин, що потім продавалися як оригінальні літографії, хоча справжнім було лише підпис художника. Коли я працював у Парижі, майстри-друкарі, яких я знав, із сарказмом називали себе «рабами» або «фальшивомонетниками». Учні також не прагнули долучатися до колись гордої професії: заробітки були надто низькими, а моральний дух – ще нижчим. На момент написання цих рядків найкращим європейським майстрам-друкарям уже понад шістдесят років, і їхні імена відомі лише небагатьом із нас у цій сфері. Для порівняння, у Сполучених Штатах до 1950-х років не існувало значного ринку для картин сучасних американських художників, і, зрозуміло, графіка взагалі не користувалася попитом, продаючись за п'ять доларів за примірник. Півдюжини друкарів, які працювали у комерційних друкарнях, час від часу співпрацювали з художниками, але вони залежали від індустріальної офсетної літографії, щоб заробляти на життя. Середовище зберігалось завдяки художникам, які самостійно друкували з каменів і як «графіки» були відкинуті естетичним мейнстримом – критиками, кураторами та навіть колегами-художниками, які мало знали про цей метод і ще менше ним цікавилися. До 1959 року в країні залишився лише один друкар, який продовжував друкувати камені для художників, але, на жаль, його технічні вміння не відповідали панівній тоді естетиці абстрактного експресіонізму [1, с.5].

Основний принцип літографії — хімічна несумісність між жировими речовинами і водою. Процес включав кілька етапів: *підготовка каменю, створення зображення, обробка поверхні та процес друку*. Під час друку камінь зволожується водою, яка покриває незабарвлені ділянки. Потім валиком наноситься друкарська фарба, яка прилипає лише до жирних ділянок малюнка. Папір притискається до каменю, що дозволяє отримати відбиток.

Ця технологія була революційною, оскільки дозволяла створювати високоточні та детальні зображення без використання рельєфних матриць, як у гравюрі чи ксилографії. Крім того, літографія забезпечувала можливість багаторазового використання каменю, що значно знижувало вартість друку [1, с.29].

У перші десятиліття після винаходу літографія здебільшого використовувалася для друку книг, нотних записів, географічних карт і ілюстрацій. Її доступність і відносна простота сприяли поширенню цього методу по всій Європі. У 1818 році було видано перший великий посібник із літографії Зенефельдера під назвою «Літографія», який детально описував техніку і надихав митців та друкарів на експерименти. Завдяки цьому літографія стала одним із провідних методів друку в XIX столітті [5].

Хоча спочатку літографія використовувалася здебільшого для репродукційних цілей, вона швидко стала популярною серед художників. Це був перший метод друку, який дозволяв створювати роботи безпосередньо на друкарській формі, зберігаючи природність руху руки та штриха. Художники могли малювати жирними олівцями, тушшю або пензлями, що відкривало нові можливості для творчості [3].

Одним із перших митців, хто оцінив переваги літографії, був Оноре Дом'є — французький художник і карикатурист. Дом'є використовував літографію для створення сатиричних зображень, що публікувалися в газетах і журналах. Його роботи,

такі як політичні карикатури, мали великий вплив на громадську думку та сприяли популяризації цього методу.

Літографія стала важливим інструментом масової комунікації. Завдяки своїй доступності вона дозволила створювати: агітаційні матеріали, ілюстрації в пресі, музичні видання. Одна з найважливіших переваг літографії — можливість друкувати не лише чорно-білі, а й багатокольорові роботи (кольорова літографія). Хоча кольорова техніка була складнішою та вимагала використання кількох каменів (по одному для кожного кольору), вона значно розширила художні можливості. Завдяки цьому літографія закріпилася як основний метод у створенні афіш, книжкових ілюстрацій і рекламної продукції. Літографія стала першою технікою друку, що поєднала високу якість відбитка з доступністю, що зробило її популярною серед різних верств суспільства. Винахід Зенефельдера заклав основу для подальших революцій у друкарській справі, включаючи розвиток офсетного друку, і водночас відкрив нові горизонти для митців, забезпечивши їм унікальний інструмент для самовираження [4].

До появи кольорової літографії друкарство в основному використовувало лише чорно-білий друк, а кольорові елементи додавалися вручну або за допомогою обмежених технік. Однак у середині XIX століття було розроблено нові методи кольорового друку, що дозволяли отримувати зображення з кількома кольорами. Це стало можливим завдяки удосконаленню літографії, зокрема завдяки застосуванню кількох каменів, кожен з яких був призначений для одного кольору [2].

У процесі кольорового друку використовувалися різні методи, але найпоширенішим був метод, що передбачав нанесення одного кольору за допомогою одного каменя, після чого друкувався інший камінь з іншим кольором. Кожен камінь мав бути ретельно вирізаним і підготовленим для друку, що вимагало точності та майстерності. З таким підходом можна було створювати зображення, що мали відразу кілька кольорів, що значно розширювало палітру художніх можливостей [6].

Одним із найвідоміших митців, які працювали в техніці кольорової літографії, був французький художник Жюль Шере (1836–1892), який вважається «батьком сучасного плаката». Його роботи стали основою для розвитку нової ери в історії афіш, які тепер не лише інформували про події, а й мали художню цінність. Шере активно працював у галузі реклами та дизайну, створюючи яскраві, захоплюючі афіші для театрів, вистав, концертів, а також для комерційних продуктів. Жюль Шере використав техніку кольорової літографії для створення зображень, які стали популярними серед широкої публіки. Завдяки використанню яскравих кольорів і емоційних композицій, афіші Шере викликали у глядачів емоційний відгук і стимулювали інтерес до подій чи товарів, які вони рекламували. Він поєднував у своїх роботах елементи живопису, моди, театру і реклами, створюючи унікальний стиль, який вплинув на подальший розвиток графічного дизайну. Шере, як і багато інших художників того часу, активно використовував літографічний друк, оскільки ця техніка дозволяла швидко виготовляти великі тиражі афіш для різноманітних рекламних потреб. Літографія стала основним засобом масового

поширення інформації та реклами, що сприяло розвитку популярних культурних та комерційних явищ того часу [6, с.496].

Кольорова літографія суттєво змінила сферу реклами, особливо в галузі театру, вистав, циркових шоу та реклами товарів. Раніше рекламні афіші були значно менш привабливими та менш інформативними, але з появою кольорових плакатів, реклама стала більш виразною і захоплюючою. Кольорові афіші, що з'явилися завдяки літографії, стали потужним інструментом для привернення уваги. Вони були не лише ефективними візуальними засобами реклами, але й важливою частиною урбаністичної культури того часу. У великих містах, таких як Париж, афіші стали частиною пейзажу вулиць, привертаючи увагу пішоходів і перетворюючи рекламу на своєрідну форму вуличного мистецтва. Розвиток кольорової літографії також сприяв популяризації театральних та культурних подій. Театральні афіші, створені за допомогою цієї техніки, стали більше схожими на художні твори, ніж просто рекламні оголошення, тим самим залучаючи більшу аудиторію [3].

Офсетний друк. Наприкінці XIX – початку XX століття літографія трансформувалася в офсетний друк, що став революційним кроком у технології плоского друку. Його принцип полягав у перенесенні зображення з друкарської форми спочатку на гумовий валик, а потім на папір.

Наприкінці XIX — початку XX століття технології друку зазнали значних змін, і серед найважливіших інновацій цього періоду став офсетний друк. Він виник на базі традиційної літографії, але з введенням нових принципів перенесення зображення, що зробило цей процес значно більш ефективним та якісним. Офсетний друк став справжньою революцією у світі плоского друку, завдяки своїм технічним перевагам та здатності задовольняти нові вимоги швидкості, якості та економічності друкарських процесів.

Офсетний друк мав ряд суттєвих переваг, що дозволили йому стати домінуючою технологією в друкарській індустрії, особливо в умовах зростаючого попиту на друк великого тиражу та швидкість виробництва. Впровадження офсетного друку стало важливим етапом у розвитку книжкової та журнальної індустрії. Завдяки високій швидкості та покращеній якості друку, офсетний метод дозволив видавцям значно розширити асортимент та тиражі продукції. Ілюстровані журнали, які раніше були дорогою розкішшю і видавалися лише в обмежених кількостях, стали доступнішими для більш широкої аудиторії. Також варто зазначити, що офсетний друк сприяв розвитку багатьох інших типів продукції, таких як рекламні матеріали, постери, упаковка і багато іншого. У результаті зростала доступність високоякісної друкованої продукції, що мало значний вплив на розвиток культурних і рекламних індустрій.

Експерименти XX століття. XX століття стало періодом значних змін у мистецтві, коли художники почали активно експериментувати з новими методами та техніками, серед яких особливу роль відіграла літографія. Відомі митці, такі як Пабло Пікассо та Анрі Матісс, розширили межі традиційного використання цього друкарського методу, перетворивши його на потужний засіб творчого самовираження. Літографія, яка раніше здебільшого застосовувалася для виготовлення

комерційних друків, таких як афіші, в XX столітті стала важливою частиною художнього процесу, завдяки своїм унікальним можливостям для створення серій та експериментів з формою. Одним із найважливіших аспектів, який змінив підхід до літографії в XX столітті, стала її трансформація з техніки для виробничих потреб на інструмент для художнього вираження. Це було пов'язано із загальним розвитком авангарду, де кожен художник шукав нові форми та методи створення мистецьких робіт. Літографія стала частиною цієї хвилі змін, дозволяючи художникам працювати з контрастами, експериментувати з кольорами та текстурами.

Створення унікальних серій друків. Одним з важливих результатів цих експериментів стало створення серій художніх друків, що отримали визнання у світі мистецтва. Літографія, завдяки своїм технічним особливостям, дозволяла художникам відтворювати одну і ту ж композицію з багатьох варіантів, кожен з яких мав свою інтерпретацію або кольорне рішення. У таких серіях друків митці могли вільно змінювати елементи композиції, додавати нові акценти, створюючи варіативність у рамках одного твору. Це дозволило художникам створювати не просто одиничні роботи, а цілу низку інтерпретацій однієї ідеї або концепту. Пікассо, наприклад, створював серії літографій, експериментуючи з формою та стилем, що дозволяло йому вивчати і розвивати свої ідеї через повторення і варіації.

Поєднання літографії з іншими техніками. Ще одним важливим напрямом, який набув популярності в XX столітті, стало поєднання літографії з іншими друкарськими та графічними техніками. Літографія, яка раніше існувала як окремий метод, тепер почала інтегруватися з іншими технологіями, що відкривало нові можливості для художнього вираження. Одним із таких нововведень стало поєднання літографії з монотипією та шовкографією, що дозволяло створювати ще більш інноваційні та непередбачувані ефекти [7].

Монотипія є технікою, в якій кожен відбиток є унікальним, оскільки фарба на поверхні змінюється або розмазується, що створює цікаві текстури. Поєднуючи монотипію з літографією, художники могли додавати непередбачуваних елементів до своїх робіт, використовуючи різноманітні методи нанесення фарби. Це дозволяло досягти нових рівнів виразності та абстракції в графічних роботах.

Шовкографія (або сериграфія) стала ще однією технікою, що органічно поєднувалася з літографією, особливо в контексті поп-арту та сучасного мистецтва. Шовкографія дозволяє наносити фарбу через трафарет, що дає можливість створювати яскраві та чіткі кольорові зображення. У поєднанні з літографією шовкографія дозволяла художникам експериментувати з більш складними композиціями, додаючи різноманітні текстури і шари.

Художники, такі як Пабло Пікассо та Анрі Матісс, не лише використовували літографію як техніку, а й активно досліджували її можливості, розширюючи кордони традиційного мистецтва.

Пабло Пікассо був одним з тих, хто зробив значний внесок у розвиток літографії, використовуючи її для вираження своїх експресивних ідей. Він часто використовував літографію для створення серій, де кожен відбиток мав нове трактування теми. Для Пікассо літографія стала способом дослідження простору, форми

та композиції. Його роботи в цій техніці поєднували глибокі емоційні переживання з експериментами з лініями та контрастами, що зробило його літографії важливими в контексті розвитку модернізму [7].

Анрі Матісс, зі свого боку, активно застосовував літографію у своїх роботах, поєднуючи її з іншими методами. Його стиль, відомий своїми яскравими кольорами та простими формами, чудово гармонізував з технікою літографії. Матісс часто використовував літографію для створення серій, в яких зміщував композиційні елементи або варіював кольори, що додавало його роботам динамізму і новизни. Літографія стала важливим інструментом для передачі емоцій і виразних ліній у його творчості [7].

Сучасність: цифровий вплив. Сьогодні плоский друк (зокрема літографія) зберігає популярність серед митців завдяки своїй естетичній цінності, але значною мірою поступився місцем цифровим технологіям. Офсетний друк залишається основним методом у комерційному друці, поєднуючи традиційні та цифрові підходи. Цифрові технології, без сумніву, змінили багато аспектів друкарської галузі, а особливо — процеси створення і відтворення зображень. Проте традиційний плоский друк, включаючи літографію та офсет, не зникли, а навпаки, зазнали певної трансформації в контексті сучасних технологій. Вони стали важливим доповненням до традиційних методів друку. Офсетний друк продовжує залишатися основним методом у комерційному друці завдяки своїй швидкості, високій якості та здатності працювати з великими тиражами. Тим часом, сучасні цифрові технології, такі як лазерні принтери та комп'ютерні програми для створення графічних зображень, значно спрощують процес підготовки матеріалу до друку. Ці технології дозволяють митцям і дизайнерам швидко адаптувати свої ідеї та експериментувати з новими формами, без необхідності виготовляти дорогі друкарські форми. Але навіть у світі цифрових технологій літографія не втратила своєї привабливості. Вона все ще зберігає популярність серед художників, адже пропонує унікальні можливості для створення текстур, градацій кольорів та інтерпретацій, яких не можна досягти за допомогою чисто цифрових методів.

Тенденції сучасного використання літографії. У сучасному мистецтві літографія продовжує бути важливим інструментом, особливо в контексті артбуків та авторських проєктів. Багато художників звертаються до цього методу для створення унікальних друкованих серій, де кожен відбиток стає частиною творчого процесу. У цих проєктах літографія часто поєднується з іншими техніками, що дозволяє художникам досягати нових рівнів виразності і створювати роботи, що одночасно мають традиційний вигляд, але з сучасними інтерпретаціями. Артбуки, як форма сучасного художнього вираження, часто використовують літографію для створення естетичних і змістовних об'єктів, які поєднують текст і образ. У таких проєктах важливим є не лише результат, але й сам процес виготовлення книги, що включає в себе вивчення стародавніх технологій разом із сучасними можливостями. Літографія в таких контекстах набуває нового значення, зберігаючи свою історичну цінність, але одночасно відкриваючи простір для нових експериментів.

Висновки. Важливо зазначити, що хоча літографія і офсетний друк все ще зберігають свою популярність в художньому середовищі, в комерційному друці цифрові технології займають домінуючу роль. Зокрема, цифровий друк дозволяє швидко та ефективно відтворювати індивідуальні замовлення, скорочуючи витрати на виготовлення друкарських форм і дозволяючи клієнтам отримувати продукти в дуже короткі терміни. Водночас, офсетний друк, поєднуючи традиційні методи з цифровими технологіями, продовжує залишатися основним вибором для великих тиражів, таких як газети, журнали, рекламні матеріали тощо. Хоча цифрові технології суттєво змінили процеси створення та виробництва друкованої продукції, літографія та офсетний друк зберігають свою роль у сучасному мистецтві та комерційній діяльності. Традиційні методи не лише зберігають естетичну цінність, але й активно інтегруються з цифровими інструментами, що дає митцям нові можливості для творчого вираження. Використання літографії в артбуках та авторських проектах, а також поєднання її з сучасними технологіями, дозволяють їй залишатися важливим елементом у розвитку сучасного графічного дизайну та мистецтва. Таким чином, методи плоского друку відіграли ключову роль у розвитку графічного мистецтва, забезпечуючи нові можливості для митців та сприяючи поширенню художніх творів серед широкої аудиторії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антреасян, Г. З., Адамс, К. *The Tamarind Book of Lithography: Art and Techniques*. Лос-Анджелес: Tamarind Lithography Workshop, 1971.
2. Брукс, Ф. В. Літографія. У: Чішолм, Х. (ред.), *Encyclopædia Britannica*, Т. 16 (11-те вид.). Кембридж: Cambridge University Press, 1911, с. 785–789.
3. Девон, М. *Tamarind Techniques for Fine Art Lithography*. Нью-Йорк: Harry N. Abrams, 2009.
4. Дін, А., Барретт, Л. *How to Draw and Print Lithographs*. Нью-Йорк: American Artists Group, 1950.
5. Зенефельдер, А. *Vollständiges Lehrbuch der Steindruckerei*. 1818.
6. Пресбрей, Ф. *The History and Development of Advertising*. Нью-Йорк: Doubleday, 1929.
7. Університет Каліфорнійських бібліотек, Робінс, Е., Пеннелл, Дж. *Lithography and Lithographers: Some Chapters in the History of the Art*. Нью-Йорк: The Macmillan Company, 1915.

REFERENCES

1. Antreasian, G. Z., Adams, C. *The Tamarind Book of Lithography: Art and Techniques*. Los Angeles: Tamarind Lithography Workshop, 1971.
2. Brooks, F. V. Lithography. In: Chisholm, H. (Ed.), *Encyclopædia Britannica*, Vol. 16 (11th ed.). Cambridge: Cambridge University Press, 1911, pp. 785–789.
3. Devon, M. *Tamarind Techniques for Fine Art Lithography*. New York: Harry N. Abrams, 2009.
4. Dehn, A., Barrett, L. *How to Draw and Print Lithographs*. New York: American Artists Group, 1950.

5. Senefelder, A. *Vollständiges Lehrbuch der Steindruckerei*. 1818.
6. Presbrey, F. *The History and Development of Advertising*. New York: Doubleday, 1929.
7. University of California Libraries, Robins, E., Pennell, J. *Lithography and Lithographers: Some Chapters in the History of the Art*. New York: The Macmillan Company, 1915.

doi: 10.32403/0554-4866-2024-2-88-149-158

EVOLUTION OF PLANOGRAPHIC METHOD OF PRINTING IN THE HISTORY OF GRAPHIC ART

M. M. Plyatsko, I. V. Ohirko

*Ukrainian Academy of Printing,
St. Pod Goloskom, 19, Lviv, 79061, Ukraine*

The article examines the evolution of flat printing techniques in the context of graphic art history. Beginning with the early developments in lithography in the 19th century, which opened new opportunities for artists, and ending with the digital influence in contemporary art printing, the paper analyzes how printing methods have transformed from traditional techniques to digital integration. Special attention is given to key stages of development such as the introduction of color lithography, the rise of offset printing, and the experiments of artists in the 20th century. The paper also explores the modern trends in which traditional methods are merged with digital tools to create new forms of artistic expression in graphic design. Lithography, as one of the earliest methods of flat printing, was first utilized for commercial purposes, such as creating posters for theater performances and advertisements. However, by the mid-19th century, it became evident that lithography offered more than just commercial use; it allowed for the production of artworks that could be reproduced multiple times, making graphic art more accessible. The innovation of color lithography expanded the possibilities further, allowing artists to produce multi-colored prints that had a vibrancy and detail that was previously unattainable with traditional methods.

With the rise of offset printing in the late 19th and early 20th centuries, lithography began to evolve into a more commercialized form, yet it still retained a significant presence in the art world. Offset printing, which uses an intermediary rubber blanket to transfer the ink from the printing plate to paper, revolutionized the printing industry. Its ability to produce high-quality prints at high speeds and with large volumes led to its widespread use in publishing, advertising, and other commercial sectors. Furthermore, it allowed for more precise and detailed reproduction of images, which contributed to the development of illustrated books and magazines.

The 20th century saw artists like Pablo Picasso and Henri Matisse experimenting with lithography, pushing the boundaries of the technique beyond its traditional commercial uses. Artists began to embrace lithography as a tool for creative expression, producing unique prints that reflected modernist principles. These innovations in the use

of lithography in the fine arts were also accompanied by the integration of new printing techniques, such as monotype and silkscreen, which added new dimensions to graphic art production.

As the digital revolution took hold in the late 20th and early 21st centuries, flat printing techniques began to evolve once again. Digital technologies, such as laser printers and computer graphics software, have drastically changed how artists and designers create and reproduce images. These technologies offer the ability to create highly detailed, customized prints without the need for traditional printing forms. Despite this shift, traditional printing techniques like lithography and offset printing have not disappeared. Instead, they have been integrated with digital methods, creating a hybrid approach that allows artists to combine the tactile qualities of traditional printing with the flexibility and precision of digital tools. In contemporary graphic art, lithography continues to play an important role, especially in limited-edition works, artist books, and special projects where artists can experiment with both traditional methods and modern technologies. Lithographic prints are valued for their unique texture and depth, which cannot be fully replicated by digital methods. Artists continue to explore the rich possibilities of combining traditional techniques with digital tools to create innovative designs that push the boundaries of printmaking.

In summary, this article traces the development of flat printing methods from their origins in the 19th century to their integration with digital technologies in the modern era. It highlights the continued relevance of lithography and offset printing in contemporary graphic art, as well as the ongoing experimentation by artists who seek to merge tradition and innovation in their creative practice. The article also emphasizes the importance of lithography in artistic books and authorial projects, demonstrating how traditional printmaking techniques have adapted to the digital age while retaining their artistic value.

Keywords: *lithography, offset printing, planographic method of printing, graphic art, digital technologies, artist books, artistic projects, modernism, experiments, commercial printing.*

Стаття надійшла до редакції 11.06.2024.

Received 11.06.2024.